

"...

“3095 sayılı Kanunun ilgili hükmü; borçlarını ödemekten ziyade erteleyip enflasyon karşısında erimesine sebebiyet vermek isteyenlerin kötü niyetli davranışlara olanak tanımakta, yargıya güvenin azalmasına sebebiyet vererek kendiliğinden hak alma düşüncesini yaygınlaştırmakta, kamu düzeninin bozulmasına ve kişi güvenliğinin zedelenmesine sebebiyet vermekte, borçlu yararına ve alacaklı zararına sonuçlar doğurmak suretiyle ekonomik ve sosyal yaşamı olumsuz etkilediği gibi Hukuk devleti ilkesini de zedelemektedir (AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998).

Kişilerin uğradıkları zararların karşılanması için başvurdukları mahkemelerin verdikleri hükümleri anlamsız hale getirerek hukuk devletinin bir alt ilkesi olan hukukî güvenlik ilkesini ve etkili başvuru hakkını zedeleyen; yıllık TÜFE'nin %67.77, ÜFE'nin %44.22, ticari alacaklara avans faizinin %48, devletin vatandaştan olan alacakları için uygulanan yıllık gecikme faizi ve gecikme zammının %42 olmasına ve Anayasamızda devletin amaç ve görevinin sosyal hukuk devleti ve adaletle bağdaşmayacak engelleri ortadan kaldırmak olduğunun belirtilmesine karşın, bahsi geçen Kanun maddesi ile yasal faiz oranının yıllık sadece %9 olarak uygulanmasına sebebiyet veren, %24 olarak güncellense dahi günümüz ekonomik koşullarında yeterli giderimi sağlayamayacak olan; sıradan bir vatandaşın uğradığı zararların tazmin edilmesinde tatmin edici bir alım gücü koruması mekanizması olmaması yönüyle eşitlik ilkesine aykırı düzenlemeler barındıran; mahkemeler tarafından uğranılan bir zararların tazmini istemiyle açılan davalarda, davanın açıldığı tarihteki değeriyle hükmedilmesi ve bu alacaklara yıllık sadece %9 faiz uygulanması neticesinde mülkiyet hakkının özünü zedeleyen ve mülkiyet hakkını Anayasa'ya aykırı şekilde kamu yararı gözetilmeksizin sınırlandıran; mahkemelerin verdikleri kararları işlevsiz hale getirmesi bakımından adil yargılanma hakkını zedeleyen, idarelerin eylemleri sebebiyle uğradıkları zararların adil bir şekilde ve zarara uğrayan kişinin aldığı paranın alım gücünü koruyacak şekilde almasını engelleyen ve hâkimin verdiği kararı Anayasa'ya, Hukuka ve vicdanî kanaate uygun olarak vermesini engelleyen 3095 sayılı Kanun'un 1. Maddesinin 1. ve 2. fıkrası Anayasa'ya aykırıdır.

- Nitekim Anayasa Mahkemesinin aynı Kanun'un aynı maddesine ilişkin olarak verdiği 15.12.1998 tarih ve E:1997/34 ve K:1997/34 sayılı İptal Kararı da bu yöndedir:

Kararın "2- Yasa'nın 1. Maddesiyle 2. Maddesinin Birinci ve İkinci Fıkralarının İncelenmesi" başlıklı kısmı şöyledir:

Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasakoyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 5. maddesinde, "Devletin temel amaç ve görevleri ...; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre Devlet, bireyin yaşamını kolaylaştırmak, insan onuruna yaraşır bir ortam yaratmakla yükümlüdür.

3095 sayılı Yasa'nın 1. ve 2. maddelerinin birinci fıkralarında, yasal ve temerrüt faiz oranı senelik % 30 olarak belirlenmiş, maddelerin ikinci fıkralarında da belirli koşulların gerçekleşmesi durumunda, bu oranın % 80'ine kadar artırma ve eksiltme yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

Bakanlar Kurulu bu yetkiye dayanarak 1.1.1998 gününden geçerli olmak üzere % 30 oranını % 50'ye çıkarmıştır. Bu artırmaya karşın, yasal ve temerrüt faiz oranları banka mevduat faiz oranlarının çok gerisinde kalmıştır.

Hazine'nin iç borçlanma aracı olarak kimi zaman çıkardığı tahvil ve bonolara ödediği faizler de yasal faiz oranının çok üzerinde gerçekleşmiştir. Dövizin Türk lirası karşısında kazandığı yıllık değer de yasal faiz oranlarının çok üstünde olmuştur.

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre 1984-1998 yıllarının 14 yıllık ortalama artışı Toptan Eşya Fiyat Endeksi'ne göre % 65, Tüketici Fiyat Endeksine göre % 68'dir. T.C. Merkez Bankası'nca belirlenen ağırlıklı mevduat faiz oranları 1992 yılında % 74,24, 1993 yılında % 74,68'dir.

Enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, hazine bonusu ve devlet tahvili faiz oranlarının sabit yasal ve temerrüt faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi borçlunun yararlanması alacaklının zarara uğraması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle, borçlu, süresinde borcunu ödememekte, yargı yoluna başvurulduğunda da yargı sürecini uzatma gayreti göstermekte, böylece yargı mercilerindeki dava ve takipler çoğalmakta, yargıya güven azalmakta, kendiliğinden hak almak düşüncesi yaygınlaşarak, kamu düzeni bozulmakta kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır.

İtiraz konusu kuralların borçlu yararına, alacaklı zararına sonuçlar doğurması, ekonomik ve sosyal yaşamı olumsuz yönde etkilediği gibi Hukuk Devleti ilkesini de zedelemektedir.

Açıklanan nedenlerle, Yasa'nın incelenen kuralları Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

- Ayrıca Anayasa Mahkemesi tarafından 5/4/2023 tarihinde; "4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 24/4/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 10. maddesine 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle eklenen, "Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir." şeklindeki dokuzuncu fıkranın Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 46. maddelerine aykırılığının ileri sürülerek iptaline karar verilmesi" istemiyle açılan bir davada iptal kararı verilmiştir (AYM, E.2022/83, K.2023/69, 05/04/2023).

Bu kararın ilgili kısımları şöyledir:

(...)

21. Anayasa Mahkemesinin gerek norm denetimi kapsamında gerekse de bireysel başvuru kapsamında verdiği çeşitli kararlarında alacakların da mülkiyet hakkı kapsamında olduğu, devlet tarafından alacakların geç ödenmesi hâlinde enflasyon oranları altında olmayan bir faiz ödenmesinin bireyin hakları ve kamu düzeni bakımından önem taşıdığı belirtilmiştir

(AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/87, 19/12/2013, § 52; Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015, § 46; Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016, § 58; Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, § 29).

22. 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesinde "Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır. Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir." hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kanuni faiz yüzde yirmi dördü aşmamaktadır.

23. İtiraz konusu kuralla geç ödenen kamulaştırma bedeli için sadece kanuni faiz ödeneceği belirtilmiştir. Enflasyon nedeniyle uğranılacak ve kanuni faizi aşan zararlarla ilgili herhangi bir düzenlemeye ise yer verilmemiştir. Özellikle yüksek enflasyonist dönemlerde devletin kamulaştırma nedeniyle borçlu olduğu tutar ile alacaklı hak sahibi tarafından nihai olarak alınan tutar arasındaki enflasyon nedeniyle oluşan değer kayıplarını gidermek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla hak sahibinin kamulaştırılan taşınmazının bedelini gerçek karşılık ölçütüne uygun olarak aldığından da söz edilemez.

24. Öte yandan idare tarafından açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında kamulaştırma bedeli dava tarihi itibarıyla belirlenmektedir. Ancak itiraz konusu kuralla faizin başlangıç tarihi yargılamanın dördüncü ayının sona erdiği tarih olarak belirlenmiştir. Bu durumda kamulaştırma bedelinin fiilen tahsis, kamulaştırılmış sayılma ve kamulaştırmaya esas rayiç bedelin belirlendiği tarihten daha sonraki bir tarihte ödenmiş olacağı ve bedelin belirlendiği tarihle faizin başlangıç tarihi arasındaki dört aylık bir sürede hak sahibinin enflasyon etkisiyle makul olanın ötesinde bir ekonomik kaybının oluşabileceği açıktır.

25. Bu itibarla anılan anayasal ögeleri dikkate almayan ve gerçek karşılık anayasal ölçütünü karşılamayan kural, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen, sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

26. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

VI. KARAR :

Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

- Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesi gereğince, 04/12/1984 tarihli 3095 sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 21/04/2005 tarih ve 5335 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle değiştirilen 1. maddesinde yer alan: "(1) Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.

(2)Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir." ibarelerinin; Anayasa'nın 2. maddesine, 5. Maddesine, 10. Maddesine, 13. maddesine, 35. maddesine, 36. maddesine, 125. maddesinin

Esas Sayısı : 2024/24
Karar Sayısı : 2025/164

son fıkrasına, 138. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle ANAYASA'NIN 152/1. MADDESİ UYARINCA ANAYASA MAHKEMESİNE BAŞVURULMASINA,

-Dosyada bulunan belgelerin onaylı birer örneğinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine,

- Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceğı karara kadar davanın geri bırakılmasına,

- Anayasa Mahkemesince bu kararın tebliğinden itibaren beş ay içinde karar verilmezse yürürlükteki kanun hükümlerine göre uyumsuzluğın sonuçlandırılmasına,

- Kararın bir örneğinin bilgi amacıyla taraflara tebliğine, 11/01/2024 tarihinde karar verildi".”